

2023/9

TA'LIM VA INNOVATION TADQIQOTLAR

ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

Tursinov M.P. Talabalarda ekologik madaniyatni rivojlantirishda milliy ma'naviy me'rosimizning o'rni	270
Утепов А. А. Методика и практика физкультурно-спортивной деятельности	273
Xakimova D. M. Zamonaviy o'qituvchi innovatsion faoliyatining o'ziga xos jihatlari	276
Xakimova S. S. Universitetlarda dasturlash uslublari va paradigmalari fanining tajriba mashg'ulotlarini o'qitishda semiotic yondashuv	279
Xamroyev S. S. Sport to'garagiga talabalarning munosabatlari va qiziqishlarini shakllantirishning asosiy vositalari	285
Xurramov J. K. O'zbek xalq harakatli o'yinlarining jismoniy tarbiya darslarida qo'llanilish uslublari takomillashtirish	289
Yusufzoda Sh. Yu. Birinchi sinfda grafik malakalarni takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	292
Zokirov B. Sh. Energetika zaxiralaridan foydalanish jarayonlari mavzusini o'qitishda muammoli ta'lim texnologiyalarini qo'llash	296
Shodiyev N. S. Texnika oliy ta'lim muassasalarida umumkasbiy fanlarni axborot ta'lim muhitida o'qitishning muhim yo'nalishlari	300
19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI	
Безносюк А. А., Маьмуров Б. Б. Психологические аспекты волейбола	304
Abdusamatov X. U., Yangiboyeva D. R. Ijtimoiy-psixologik tadqiqotlar rakursida ko'p bolali oila fenomenining o'rganilganlik holati	310
Алламбергенова Б. Х. Социально-психологические особенности изучения английского языка	318
Астанкулова Д. Ф. Психолого-педагогическая технология управления адаптацией гимнасток к групповой спортивной деятельности	321
Bafayev M. M. Shaxsda tolerantlik turlarining namoyon bo'lish shakllari va uning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	324
Baxriyeva N. A. Maktabgacha yoshdagi bolalar hissiy rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari	328
Джуманиязова Т. А. Социально-психологические особенности педагогической и психологической подготовки спортсменов, занимающихся художественной гимнастикой	333
Элмуратова А. У. Практические основы изучения феномена психологической защиты у спортсменов	337
Инагамова Л. Ёш раҳбарлар фаолиятида стресс ҳолатини ўрганишнинг қонуниятлари	342
Казакбаева Г. У. Психологические особенности спортивной деятельности	347
Калиллаева У. А. Педагогико-психологические особенности формирования мотивации выбора профессии у подростков с девиантным поведением	350
Nishanova Z. Y. Muxammad Gabdug'alimovich Davletshin hayoti va ijodiy merosi	355
Нурмедов Н. А. Педагогические и психологические аспекты самосовершенствования будущих спортсменов	358
Ochilova K. J. Psixologik xizmat orqali o'quv faolligiga munosabat tizimining shakllanishi	362
Otaqulova D. A. Talabalarda empatik munosabatlar shakllanishining psixologik xususiyatlari	365
Останов III. III. Социально-психологические особенности подростков с деструктивным поведением	368
Оталиева А. Р. Педагогико-психологические особенности обучения детей дошкольного возраста художественной гимнастике	372
Rahmatova N. A. Oilaviy munosabatlar: ajrim va uning sabablari	375
Safarov D. X. Zamonaviy raxbar shaxsi madaniyati va ma'naviyatining psixologik jihatlari	379
To'lg'inboyeva M. Emotsiya haqida tushuncha, emotsiyaning namoyon bo'lishi	383
Тургунов А. А. Основные аспекты передачи способностей и генетических характеристик от родителей	387
Shadiyev F. Dj. Nutqning psixologik fenomen sifatida o'rganilishi	393
Sharafitdinov A. O'smirlarda emotsional intellekt ko'rsatkichlarining rivojlanish xususiyatlari	396
Sharapova D. B. Ijtimoiy-iqtisodiy qaramlikka moyil shaxslarda muvaffaqiyatga intilish va muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqish motivatsiyasining o'ziga xosligi	401
Шаниязов Р. Ж. Социально-педагогические особенности педагогического сопровождения спортсмена	406

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR

JAMOATCHILIK KENGASHI A'ZOLARI

Djurayev Risboy Haydarovich, pedagogika fanlari doktori, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi akademigi
Shamsutdinov Rustambek Temirovich, Andijon davlat universiteti professori, O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan madaniyat hodimi, tarix fanlari doktori

Majidov Inom Urushevich, texnika fanlari doktori, professor. O'zbekiston milliy universiteti.

Olimov Qahramon Tanzilovich, pedagogika fanlari doktori, professor. A.I.Gersen nomidagi Rossiya davlat pedagogika universiteti Toshkent filiali

Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

Musurmonova Oyniso, pedagogika fanlari doktori, professor

Safarova Rohat G'aybulloyevna, pedagogika fanlari doktori, professor, T.N.Qori-Niyoziy nomidagi O'zbekiston pedagogika fanlari ilmiy tadqiqot instituti.

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor. O'zbekiston jaxon tillari universiteti

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

XORIJ OLIMLARI

Artamonova Yekaterina Iosifovna, pedagogika fanlari doktori, professor, Moskva davlat pedagogika universiteti, Xalqaro pedagogika fanlari akademiyasining prezidenti

Yemelyanova Irina Yevgenyevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya

Kuzmenko Galina Anatolevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Moskva davlat pedagogika universiteti, Jismoniy tarbiya, sport va salomatlik instituti

Safaraliyev Bozor Safaraliyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Chelyabinsk davlat akademiyasi

Shalishov Vladimir Vasilevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina

Lazarenko Irina Rudolfovna, pedagogika fanlari doktori, professor. Altay davlat pedagogika universiteti rektori, Rossiya

Filippova Oksana Gennadevna, pedagogika fanlari doktori, professor. Janubiy-ural davlat ijtimoiy -pedagogika universiteti. Rossiya

Xristo Kyuchukov, pedagogika fanlari doktori. Umumiy tilshunoslik va psixolingvistika professori. Berlin Erkin universiteti, Turkologiya instituti. Xalqaro psixolingvistika va Sotsiolingvistika jurnali asoschisi va muharriri, Germaniya

Kumskov Mixail Ivanovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor. M.V. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti

Maksimenko Sergey Dmitriyevich, akademik, psixologiya fanlari doktori, professor. Ukraina Milliy pedagogika fanlari akademiyasining akademigi

Padalka Oleg Semenovich, pedagogika fanlari doktori, professor. M.P. Dragomanova nomidagi pedagogika milliy universiteti, Ukraina

Hazretali Tursun, tarix fanlari doktori, professor. Xoja Ahmad Yassaviy nomidagi xalqaro qozoq-turk universiteti professori

Mamedova Irada, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent. Ozarbayjon Milliy akademiyasi Tarix instituti bo'lim boshlig'i

Timur Xo'jaog'li, tilshunos va adabiyotshunos olim. Michigan universiteti professori (AQSh)

Nurettin Hatunoglu Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (Turkiya)

Mullodjanov Sayfullo Kuchakovich, tarix fanlari doktori, professor. Tojikiston milliy universiteti

Gushko Sergey Vladimirovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Davlat iqtisodiyot va texnologiya universiteti prorektori, Krivoy Rog, Ukraina

O'ZBEKISTON OLIMLARI

TARIX FANLARI

Inoyatov Sulaymon Inoyatovich, tarix fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti

Rajabov Qahramon Kenjayevich, tarix fanlari doktori, professor. O'zbekiston Fanlar akademiyasi Tarix instituti yetakchi ilmiy xodimi

Rashidov Oybek Rasulovich, tarix fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

FILOLOGIYA FANLARI

Madjidova Ra'no Urishevna, filologiya fanlari doktori, professor. O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Sharipova Laylo Frunzeyevna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

Nigmatova Lolaxon Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

Yusupova Hilola O'ktamovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro muhandislik-texnologiya instituti

Ro'ziyeva Mohichehra Yoqubovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doytori (PhD), dotsent. Buxoro davlat universiteti

PEDAGOGIKA FANLARI

Tolipov O'tkir Qarshiyevich, pedagogika fanlari doktori, professor. Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti.

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor. Buxoro davlat universiteti

Jo'rayev Husniddin Oltinboyevich, pedagogika fanlari doktori, dotsent. Buxoro davlat universiteti

Tilavova Matlab Muxammadovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti

Sohibov Akram Muxammadovich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Qarshi davlat universiteti

Umarov Baxshullo Jo'rayevich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti

Hasanova Gulnoz Qosimovna, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent. Buxoro davlat universiteti

Inoyatov Abdullo Shodiyevich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dotsent. Buxoro davlat universiteti

PSIXOLOGIYA FANLARI

Umarov Baxriddin Mingbayevich, psixologiya fanlari doktori, professor. Toshkent davlat pedagogika universiteti

Bafayev Muxiddin Muxammadovich, psixologiya fanlari buyicha falsafa doktori (PhD). Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

IQTISODIYOT FANLARI

Kurolov Kobuljon Kulmanovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi direktori

Mamanazarov Abdusakim Bozorovich, iqtisodiyot fanlari fan nomzodi, dotsent. Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti Toshkent filiali

FALSAFA FANLARI

Namozov Bobir Bahriyevich, falsafa fanlari doktori (DSc). Buxoro davlat universiteti

SIYOSIY FANLAR

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent. Buxoro davlat universiteti

BIOLOGIYA FANLARI

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, dotsent. Buxoro davlat universiteti

BIRINCHI SINFGA GRAFIK MALAKALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Yusufzoda Shabnami Yunus

Buxoro davlat universiteti

Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasida katta o'qituvchisi

Maqolada grafik malakalarni takomillashtirishda innovatsion texnologiyalaridan foydalanish ahamiyati keltirilgan. O'quvchilarda rang, grafika, tovush, videotexnikaning zamonaviy vositalarini qo'llashni o'rgatishning innovatsion usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion, elektron o'yinchoqlar, videomagnitafon, elektron interfaol doska, smart notebook, smart texnologiyalar, elektron slayd, videomaterial

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ГРАФИЧЕСКИХ НАВЫКОВ В ПЕРВОМ КЛАССЕ

Юсуфзода Шабнами Юнус

Бухарский государственный университет

Старший преподаватель кафедры начального образования

В статье представлена важность использования инновационных технологий в совершенствовании графических навыков. Выделены инновационные методы обучения школьников использованию современных средств цвета, графики, звука, видеотехники.

Ключевые слова: инновационные, электронные игрушки, видеомagnитofон, электронная интерактивная доска, smart тетрадь, smart технологии, электронный слайд, видеоматериал.

USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN IMPROVING GRAPHIC SKILLS IN THE FIRST CLASS

Yusufzoda Shabnami Yunus

Bukhara State University

Senior teacher of the primary education department

The article presents the importance of using innovative technologies in improving graphic skills. Innovative methods of teaching schoolchildren the use of modern means of color, graphics, sound, video equipment are highlighted.

Key words: innovative, electronic toys, video recorder, electronic interactive whiteboard, smart notebook, smart technologies, electronic slide, video material.

Kirish. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi keyingi yillar ichida insoniyat shaxsining shakllanishiga ma'lum darajada iz qoldirdi. Yangi axborotlar, reklamalarning tezda kirib kelishi, televideniya kompyuter texnologiyalarining qo'llanishi, elektron o'yinchoqlar va kompyuterlarning keng tarqalishi bola tarbiyasiga ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada u yaxshi ko'rgan o'yinlar, sevimli qahramonlari va qiziqishlari ham o'zgaradi.

Asosiy qism. Bugungi kunda hali barcha maktablarda texnologik sinflar bor deb bo'lmaydi. Lekin maktab ta'limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturini amalga oshirishning yo'nalishlaridan biri "Maktablarni zamonaviy o'quv va laboratoriya uskunalari, kompyuter texnikasi, darsliklar va o'quv-usubiy materiallar bilan ta'minlash." (2004-2009-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish davlat umummilliy dasturi to'g'risida. –O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. //Xalq so'zi. 22-may 2004- yil №108 (3383).

Aytish joizki, eskirgan o'quv dasturlari va metodik usullar o'quvchilar bilimining pasayishiga olib keladi. O'qituvchilardan esa o'qitishning yanada zamonaviy usul va vositalarini izlashga undaydi. Bunday vositalardan biri bu kompyuterdir.

Televizor, videomagnitafon, kitoblar imkoniyatlarni mujassamlashtirib, universal o'yinchoq hisoblanib, turli xil o'yinlarga qodir bo'lgan zamonaviy kompyuter shu bilan birga bola uchun uning savol va harakatlariga javob bera oladigan teng huquqli hisoblanadi. Maktabning o'quv va o'quv jarayonidan tashqari faoliyatida kompyuterlarning qo'llanilishi bolada o'qish motivatsiyasi

o'sishining va ijodiy imkoniyatlari rivojlanishining samarali xususiyatlaridan biridir.

Bir qator pedagoglar boshlang'ich sinf o'quvchilarida kompyuter savodxonligining rivojlanishiga ikkilanadilar. Ularning ba'zilar raqamli texnologiyalar faqat sinfda bolaning e'tiborini chalg'ituvchi yana bir vosita deb hisoblasalar, boshqalari esa hisoblash texnikasi sohasida jiddiy professional tayyorgarliksiz o'qituvchilarning darslarda kompyuterlardan foydalanishi va kompyuter savodxonligiga bolalarni o'rgatish mumkin emas deb ta'kidlaydilar. Uchinchilari esa kompyuterlardan doimiy foydalanish maktabda shunday bir holatga olib keladiki, unda insoniyat kompyutersiz sonlarni na qo'shish, na hisoblay olishga qodir bo'lishi xavfini ifodalaydilar. Yana bir muhim qarshilik mavjud bo'lib, u bolalarning bir-biri bilan kam muloqotda bo'lishi muammosidir. Chunki kompyuter zamonida ular vaqtlarining ancha qismini kompyuterda o'tkazishadi.

Maktabni raqamli texnologiyalar asriga adaptatsiyalanishidan boshqa chorasi yo'qdir. Hisoblash texnikasi bilan tanishish bunday adaptatsiyaning faqat bir qismi sanaladi. Adaptatsiyaning asosiy maqsadi shundaki, bolalarni axborot-ma'lumotlarni qayta ishlashga o'rgatish, topshiriqlarni bajara olishga, insonlar bilan muloqot qilish va jamiyatdagi o'zgarishlar mohiyatini tushinishga o'rgatish zarurdir. Kompyuter maqsadlari matematika, ijtimoiy fanlar, tabiyot va ona tili darslarida amalga oshirilishi lozim. Bunday integratsiya 1 yil davomida tugatilishi yoki bir qaysidir loyihani amalga oshirilish natijasi bo'la olmaydi. Aksincha, bu oxiri yo'q jarayondir. U o'quv jarayonini umumiy kompyuterlash maqsadlarining birligini o'z ichiga oladi. Uning amalga oshirilishi ma'muriyat o'qituvchi va pedagoglarning hamkorlik ishi natijasida erishish mumkindir. Kompyuterlashtirishning sotsial qirralari, asosiy usullar va vazifalar echimidagi yondashuvlar, ma'lumotlarni qayta kompyuterda ishlash usullari sekin-asta murakkablashadi va matematika, tabiyot, ijtimoiy fanlar va ona tili darslarida turli usullar bilan muhokama etiladi. Bunday vaziyatda kompyuter o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida axborot-ma'lumot almashish vositasi bo'lib qoladi.

Muhokamalar. O'quv-tarbiyaviy jarayonda raqamli texnologiyalarning qo'llanishi diapazoni juda katta: kompyuter ham ta'lim obyekti, ham ta'lim vositasi (usuli)dir. Ya'ni kompyuterlashtirish ta'limotining 2 yo'nalishi bo'lishi mumkin: informatika o'rganish va turli predmetlarni (fanlarni) o'rganishda undan foydalanish. Bunda kompyuter ta'lim, o'rganish samaradorligining oshirilish usuli hisoblanadi. Kompyuter o'quv ma'lumotlarini taqdim etish imkoniyatlarini ancha kengaytirdi. Rang, grafika, tovush, videotexnikaning zamonaviy vositalarini qo'llash turli holat va muhitni modellashtirishga imkon beradi.

Kompyuter o'quvchi motivatsiyasini kuchaytiradi. Kompyuterda ishlab turib, o'quvchi topshiriqning echimini kerakli yordamga tayangan holda oxirgacha etkazish imkoniga ega bo'ladi. O'quvchi bajarayotgan topshiriqlarning tiplari anchagina kengayadi: tuzish, dasturlash va hokazo.

Kompyuter o'quvchi faoliyati ustidan nazoratni sifatli o'zgartirishga imkon beradi, kompyuter barcha javoblarni tekshiradi, ko'pgina hollarda esa nafaqat xatoni hisobga olib ko'rsatadi, balki uning paydo bo'lish sababini o'z vaqtida aniqlab, bekor qilish uchun xarakterini aniq belgilaydi. Kompyuter o'quvchilarga "2" baho qo'ysa, ular tezda buni tuzatishga shoshiladilar. O'qituvchi o'quvchini tartib-intizom va e'tiborli bo'lishga chaqirishi shart emas. Chunki ekranda 2-3 daqiqadan so'ng keyingi topshiriq paydo bo'ladi.

Kompyuter o'quvchilarda o'z faoliyatlari refleksiya sinining shakllanishiga yordam beradi. Kompyuter texnikasining qo'llanilishi darsni yanada qiziqarli, zamonaviy qiladi, individual o'rganish sodir etiladi, nazorat va yakuniylarni xulosalash, o'z vaqtida va obyektiv bo'ladi.

O'quvchi shaxsining ehtiyojlari, qiziqishlarining rivojlanishi va shakllanishi turli usullar bilan, shuningdek, tasviriy san'at usullari bilan ham amalga oshiriladi.

O'quvchilar mustaqil tasviriy faoliyat bilan birga rasmlar, haykallar, arxitektura va dekorativ-amaliy san'at asarlarini qabul qilishga tayyor bo'lgandagina muvaffaqiyat bo'lishi mumkin.

Boshlang'ich maktab o'qituvchisi bolalarni o'qishga o'rgatishi, ularning bilish ehtiyojlarini rivojlantirishi shart. Zaruriy ilmiy asoslarni o'zlashtirib olish uchun bilish vositalarini ta'minlashi lozim. Shuning uchun asosiy maqsadlardan biri o'quv-biluv jarayonlarini rivojlantirishdir. O'quv-biluv faoliyati biluv jarayonlarini, mantiqiy fikrlashni, e'tiborni, xotirani, nutqni, tasavvurni rivojlantiradi, o'qishga bo'lgan qiziqishni qo'llab-quvvatlaydi. Bu barcha jarayonlar o'zaro bog'liqdir.

Elektron interfaol doska – bu sensorli kompyuterga ulangan ekran bo'lib, kompyuterga ishni boshlash uchun interfaol doska yuziga qo'l tegizsangiz bo'ldi u ishlab ketadi.

SMART Notebook nomli maxsus ta'minlash dasturi esa interfaol doskalarda ishlashni osonlashtiradi, matnlar va audio - videomateriallar ustida ishlashni ta'minlaydi.

SMART Technologies Inc. (www.smarttech.com) kompaniyasi 1991-yil birinchi interfaol doskani

chiqardi. Shundan beri SMART mahsuloti butun dunyoda cheksiz muvaffaqiyat qozondi.

Doska (sinf taxtasi) taraqqiyotining eng yuqori cho'qqisi bu elektron interfaol doskalar hisoblanadi. Bu doskalar ham xuddi oddiy doskalarga o'xshaydi. Lekin unga har nima yozilsa tezda shaxsiy kompyuter ekraniga chiqadi. Yozilgan informatsiya fayl shaklida saqlanadi hamda printerdan chiqarilishi mumkin. Elektron doskalarning eng yaxshi tomoni shundagi unda animatsiyalar imkoniyati juda yuqori. Rasm chizish, qo'shish, ma'ruza matnlarini tayyorlash va boshqa shunga o'xshash ishlarni rangli va animatsiyalar yordamida tez va sifatli bajarish imkoniyati mavjud.

Rossiyaning umumta'lim maktablarida 1996-yildan beri bu doskalardan foydalanadilar. Mazkur doskalardan boshlang'ich sinflarda keng foydalanish yaxshi samara beradi. Elektron interfaol doskalar o'zining katta imkoniyatlari bilan kishini lol qoldiradi. O'quvchi unda oddiy bo'r bilan emas rangli "qalamchalar" bilan yozishi va chizishi mumkin. Bu ishda hech qanday chegara yo'q. O'quvchilar katta qiziqish bilan bu doskadan foydalanadilar. O'zlarining layoqatlarini bu doska orqali namoyon etishlari mumkin.

Ustozlarimiz uchun ham bu doska katta imkoniyatlar eshigini ochib beradi. Masalan boshlang'ich sinflarda husnixat darslarini ushbu doska orqali qiziqarli va samarali tashkil etish mumkin.

Birinchi sinfda yozuv mashqlarini tashkil etish birmuncha murakkab. Bu uchun birinchi navbatda tayyorgarlik mashqlarini yaxshi tashkil etish zarur. Oddiy doskada tayyorgarlik mashqlarini bajarish uchun o'quvchilarni qora va rangli bo'rlar bilan ta'minlash lozim. Agar elektron interfaol doskadan foydalanilsa bo'r va lattaga umuman hojat qolmaydi. Elektron doskalarda xohlagan narsani istalgangan rangda yozish mumkin. Bu ham ortiqcha mehnat va pulni tejaydi, tozalik gigiyenasini ta'minlaydi hamda o'quvchilar qiziqishini yuqori darajaga ko'tarib, samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Tayyorgarlik davrida o'tkaziladigan mashqlar ma'lum darajada guruhlariga bo'lib, avval sodda, keyin murakkabroq mashqlarni bajarish lozim. Masalan, birinchi guruh mashqlarida o'quvchilar chiziq ustida muayyan masofalarda nuqta qo'yib chiqish mashqini bajarishlari kerak. Bu hol o'quvchilarga zerikarli tuyuladi. Shu bois o'qituvchi rangli bo'rlardan foydalanib, ular qiziqishini oshirar edi. Elektron doskalarda esa bu ish oddiy tus oladi. O'quvchi nuqtalarni xohlagan rangda yozishi mumkin. Masalan, birinchi nuqtani ko'k rangda, ikkinchisini qizil rangda, uchinchisini yashil rangda va hokazo. Tayyorgarlik mashqlari sirasiga turli xildagi geometrik figuralar, bayroqchalar, daraxtlar maketi, turli shakl va hajmdagi tayyoqchalarni chizish ham kiradi. Bu ishlarni elektron doskalar yordamida tez va sifatli tarzda o'quvchilarga o'rgatish mumkin. Masalan doskaning bir burchagida chizilgan kichik ilmoqchani sinf oxirida o'tirgan o'quvchi yaxshi ko'rolmasligi mumkin. Elektron doska orqali har bir yozilgan va chizilgan narsa xohlagan kattalikda ko'rsatilishi mumkin. Bu imkoniyat husnixat darslari samaradorligini oshirishga katta yordam beradi. Mazkur doskalarni osonlik bilan bir necha qismga bo'lib, birdaniga bir necha o'quvchiga topshiriqni bajartirish mumkin. Bajarilgan topshiriqlar kompyuter xotirasiga kiritilib boriladi. U xohlagan vaqtda orqaga qaytarilib qayta – qayta ko'rilishi mumkin. Oddiy doskada esa yozilgan narsa o'chirilsa tamom. Uni qayta ko'rish imkoniyati yo'qoladi. Elektron doskada esa uni xohlagan vaqtda qaytadan ko'rish va tahrir etish imkoniyati mavjud.

Alifbe davrida bolalarni yozishga o'rgatish juda muhimdir. Bu davrda o'quvchilarga harf va uning unsurlari amaldagi "Alifbe" kitobida ko'rsatilgan tartibda o'rgatiladi.

Alifbe davrida bajariladigan asosiy grafik ishlar quyidagilardan iborat:

1. Kichik va bosh harflarni alifbe tartibida yozish.
2. Harflarni bo'g'in va so'zlarda qo'shib yozish.
3. Qo'l harakatini uzmay yozishga o'rgatish.
4. Harflarning qiyaligini va enini to'g'ri saqlashga o'rgatish.

Mazkur ishlarni oddiy doska yordamida o'quvchilarga o'rgatish o'qituvchidan katta zahmatni talab etadi. U bu uchun katta hajmdagi ko'rgazma qurollar tayyorlashi lozim. Agar ushbu ishlar elektron interfaol doskalar yordamida o'quvchilarga tushuntirilsa samarasi yuqori bo'ladi, ham o'qituvchining mehnati ancha engil bo'ladi. Ijodkor o'qituvchi elektron doskalardan juda yaxshi foydalanishi mumkin.

Xulosa. Mazkur doska yordamida "Alifbe" darsligining xohlagan varaqi va yo sahifasini o'quvchilarga kattalashtirilgan holda ko'rsatish mumkin. Unda har bir o'tilishi lozim bo'lgan harfni unsurlarga bo'lib o'tish imkoniyati nihoyatda kattadir.

Ikkinchi, uchinchi va to'rtinchi sinflarda ham o'quvchilarni chiroyli yozishga o'rgatishga elektron interfaol doskalardan foydalanish mumkin.

Xulosa. Husnixat darslarini elektron slaydlardan foydalangan holda ham samarali va qiziqarli tashkil etish hamda o'tkazish mumkin. Elektron slaydlar kompyuter orqali tayyorlanadi. Dars mashg'ulotini ham elektron slayd tarzida tayyorlash mumkin. Bunda turli xildagi animatsiyalardan foydalanish mumkin (1- ilovaga qarang).

Har bir harfni o'rgatish uchun maxsus elektron slaydlar tayyorlash mumkin. Bu ham qiziqarli ham samarali bo'ladi. O'quvchi darsni o'qituvchi so'zidan emas, balki kompyuterda chiroyli animatsiyalar bilan jihozlangan o'yinlar orqali o'zlashtirib boradi. Umuman olganda husnixat darslarini raqamli texnologiyalardan keng foydalangan holda tashkil etish ta'lim samaradorligini oshishiga katta yordam beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Агаркова Н.Г. Основы формирования графического навыка у младших школьников//Начальная школа. - 1999. - №4
2. Azimov Y.Y.. Husnixatga o'rgatishning amaliy asoslari (Metodik qo'llanma). Turon Zamin Ziyo nashriyoti, - Toshkent, 2017, -132 b.
3. Бойко Р.А., Салаватова А. М. Изучение сформированности каллиграфических умений у первоклассников //XX Всероссийская студенческая научно-практическая конференция.-Нижегородского государственного университета, 2018. – С. 27-29.
4. K. Qosimova, S. Matchonov, X. G'ulomova, Sh. Yo'ldosheva, Sh. Sariyev. Ona tili o'qitish metodikasi.T.: "Noshir", - 2009
5. Safarova R, G'ulomov M, Inoyatova M. Savod o'rgatish darslari: O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma / – T.: "Tafakkur", 2012. – 144 b.
6. G'ulomov M. Chiroyli yozuv daftari. 1- sinf uchun. –T.: "Turon-Iqbol", 2021.-48 b.

